

Hospitácie (H)

Závery zo spoločného seminára organizovaného Žilinskou univerzitou v Žiline

Hodnotenie kvality učiteľa/Kvalita hodnotenia učiteľa

Seminár – Žilinská univerzita; 15. 11. 2017, Žilina

Hospitácia:

- Motivácia hospitovaných na samohodnotenie ich práce
- Výzva k osobnej zodpovednosti pedagóga
- Možnosť prevziať dobrú/najlepšiu prax
- Nutnosť vzdelávania pedagógov v prezentačných technikách

Témy:

1. Účel/ciele hospitácií a zásady hospitácií
2. Hospitujúci – vykonávajúci hospitáciu
3. Efektívnosť a verifikácia hospitácií
4. Hospitovaný – vyučujúci

1. Účel/ciele hospitácií a zásady hospitácií:

- a) Čo je účelom a čo cieľom hospitácií?
 - Nástroj na zlepšovanie kvality. Spätná väzba pre zainteresované strany (sebareflexia učiteľa, motivácia študentov...).
 - Sledovanie a hodnotenie procesu, infraštruktúry výučby, zisťovanie dobrej praxe.
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Riziko tvorby „komisií“, rozšírenie administratívy. Riziko zneužitia vzhľadom na povinnosť.
- b) Kto má určovať pravidlá hospitácií?
 - Rámcové pravidlá určí Rada kvality s podporou garantov študijných programov a v spolupráci s vedúcimi zamestnancami na všetkých úrovniach
 - Rámcové pravidlá budú stanovené internou právnou normou (dokumentom) na úrovni univerzity.
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Nezáujem a neochota kompetentných prijať pravidlá.
- c) V čom je nezastupiteľnosť hospitácií?
 - Komplexnosť a operatívnosť.
- d) Kto má právo iniciovať a vyberať, kto a čo má byť hospitované? Kto má ísť hospitovať?
 - Podľa stanovených pravidiel (vedúci katedry, garant študijného programu a prednášajúci predmetu).
 - Na základe potreby (podnety, problémy...)
- e) Ktoré sú zainteresované strany pri H a aké je ich postavenie a úlohy?
 - Hospitovaný, hospitujúci, študenti, vedúci zamestnanci.
 - Postavenie a úlohy určujú pravidlá.
- f) Ktoré ďalšie interné/externé faktory ovplyvňujú H?
 - Mimoriadne situácie.
- g) Aký má byť rozsah hospitácií?
 - Kompletná vyučovacia jednotka.
 - Podľa účelu hospitácie (ak reaguje na konkrétny problém).

- Frekvencia stanovená pravidlami.
- *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Obmedzená kapacita hospitujúcich. Časová náročnosť.

2. Hospitujúci – vykonávajúci hospitáciu:

- a) Kto má byť hospitujúci?
 - **Viacčlenná komisia** (líši sa od zamerania hospitácií – iné zameranie z úrovne univerzity, fakulty a katedry): + pedagogické vzdelanie, garant:
 - Úroveň katedry – garant a vedúci katedry
 - Úroveň fakulty – prodekan pre vzdelávanie, garant, človek, ktorý dokáže posúdiť pedagogické schopnosti hospitovaného (odporúča sa, aby títo ľudia mali aspoň nejaké minimum v oblasti pedagogiky)
 - Úroveň univerzity – prorektor pre vzdelávanie, zástupca fakulty (prodekan), človek, ktorý dokáže posúdiť pedagogické schopnosti hospitovaného (odporúča sa, aby títo ľudia mali aspoň nejaké minimum v oblasti pedagogiky)
 - **Zvláštna pozornosť** sa venuje hospitáciám u uchádzačov na HK (posudzovanie „zrelosti“) a IK
 - Niektoré údaje netreba sledovať a dajú sa exportovať (dochádzka – čip)
 - Doktorandi by mali povinne absolvovať pedagogické a didaktické minimum.
- b) V akom rozsahu musí byť hospitujúci na hospitáciu pripravený? (komisia ako celok)
 - Mal by poznať závery evaluácie študentov na učiteľa.
 - Mal by byť oboznámený s predmetom (rozsah výučby, literatúra...)
 - Posúdiť predchádzajúce záznamy z hospitácií.
 - Plánované hospitácie rozdeliť podľa evaluácie študentov do 3 kategórií: napr. najlepšie hodnotení, stredne hodnotení, najhoršie hodnotení kvôli verifikácii
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Funkcia priameho nadriadeného
- c) Čo je konflikt záujmov pri hospitácii?
 - Ak hospitujúci bol dlhodobo zle hodnotený študentmi (minimálne dve hodnotené obdobia po sebe).
 - Osobné rozpory medzi hospitovaným a hospitujúcim.
 - Vzťah nadriadený – podriadený.
 - Hospitujúci nesmie zasahovať do procesu hospitácie.
 - ***Hospitácia z úrovne fakulty a univerzity má byť skôr reakcia na nejaký podnet o nízkej kvalite.***
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Riziko dostupného odborníka
 - *Príklady dobrej praxe*: Ak je preukázateľne nízka kvalita prednášky/cvičenia, môžu sa z toho vyvodiť aj personálne dôsledky.
- d) Ako zabezpečiť objektívnosť hospitácií?
 - Kreovanie členov komisie z radov vysokoškolských zamestnancov.
- e) Čo možno/nemožno pri hospitácii zo strany hospitujúceho vykonať?
 - Nemal by zasahovať do priebehu výučby (čo najmenej rušivých faktorov), prípadne len mimo výučby.
- f) Aká je časová náročnosť hospitácií?
 - Podľa rozsahu výučby (nebolo by seriózne hodnotiť výučbu, keď sme neboli na celej hodine).
 - Ako zahrnúť hospitácie do povinností pracovníka?
 - Patrí to do náplne práce vedúceho pracovníka.

3. Efektívnosť a verifikácia hospitácií:

- a) Aká má byť štruktúra hodnotiacich kritérií použitých pri hospitácii?
- Rovnakým spôsobom posudzovať hospitovaných, ak je **zámer/účel H rovnaký**, ak je **zámer/účel H iný** – potreba špecifikácie kritérií:
 - **Formálne/organizačné**: časové limity, zhoda s informačným listom predmetu vo všeobecnosti (nutnosť aktualizácie IL).
 - **Didaktické/prezentačné**: vhodnosť/efektívnosť prezentačnej techniky a prezentačných metód – napr. podpora kritického myslenia, priestor na uvažovanie a otázky študentov, kontrolné otázky pre vyhodnotenie zrozumiteľnosti odprednášanej témy.
 - **Odborné/obsahové**: obsah výučby (aktuálnosť preberanej témy, najnovšie vedecké poznatky a pod.)
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Hodnotenie odbornosti je veľmi zložitá – kto je schopný tento aspekt posúdiť? Vplyv nepripravenosti študentov zúčastnených na prednáške alebo cvičeniach. Pedagógovia na UNI sú v inom postavení ako na strednej a základnej škole – realizované zahraničné prednášky a publikačná činnosť.
- b) Má byť štruktúra kritérií pre konkrétne predmety/odbory rovnaká? Má sa odlišovať štruktúra kritérií pre prednášky, cvičenia a laboratórne cvičenia? V čom?
- Štruktúra kritérií pre **P, C, S a LC** by **nemala byť rovnaká** (líši sa v metódach výučby; pri C, S a LC môže byť väzba na tému, ktorá odznela na prednáške rôzne silná; úloha pedagógov by mala byť skôr sprevádzajúca, kontrolná, resp. inštruktážna – uskutočnenie úvodu do problematiky), **nemala by byť rovnaká ani pre rôzne kvalifikačné úrovne hospitujúceho** (napr. ináč posudzovaná didaktika, forma výučby).
 - Dôraz na individuálny prístup k študentovi a získavanie spätnej väzby.
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Časová nezhoda realizácie výučby je hrubé porušenie pracovnej disciplíny! Štruktúra kritérií by mala byť rovnaká pri určitých segmentoch hospitovaných.
- c) Ako má byť vytváraný textový/bodový záznam (hodnotiace stupnice, rozsah, forma) ku kritériám?
- Budú ponúknuté všetky indikátory z jednotlivých oblastí kritérií, ktoré budú hodnotené **áno – nie**.
 - Bude poskytnutý priestor na **písomný (slovný) komentár** k vybraným kritériám.
 - V prípade negatívneho záznamu by mal dať hospitujúci **odporúčania na zlepšenie stavu**
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Škály sú zdrojom subjektivity! Nesmie vzniknúť priestor alebo podnet na šikanovanie! Konštrukcia kritérií nesmie spôsobovať administratívnu záťaž!
- d) Má byť štruktúra hospitácií počas profesijného života VŠ učiteľa stále rovnaká alebo sa má meniť?
- V rovnakom kvalifikačnom stupni by mala byť štruktúra rovnaká.
 - Vo väzbe na dĺžku pedagogickej praxe sa frekvencia H môže meniť.
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: pri začínajúcich pedagógoch využívať aj iné formy monitoringu, nielen H.
 - *Príklady dobrej praxe*: Na TU sa H robia do 5 rokov pedagogickej praxe, po tejto dobe sa k H pristupuje iba pri sťažnostiach (na základe indicie), resp. v prípade potreby.

- e) Kto sa podieľa na tvorbe záznamu z hospitácie a čo má byť súčasťou záznamu?
 - Záznam **tvorí** hospitujúci a **verifikuje (podpisuje)** ho hospitovaný aj hospitujúci.
 - Záznam má obsahovať **indíciu o účeloch hospitácie** (plánovaná, neplánovaná), špecifikácia účelu?
 - Ďalšie náležitosti záznamu: identifikácia predmetu, meno hospitovaného a hospitujúceho, akademický rok, semester, forma výučby (P, C, S, LC), počet študentov, dátum H, preberaná téma.
 - Vlastné hodnotenie (hodnotiace kritériá podľa oblastí).
 - Pripomienky hospitovaného k hodnoteniu.
 - Podpisy (hospitovaný, hospitujúci, vedúci katedry?).
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Má byť záznam písaný rukou alebo elektronicky (sken, elektronický záznam)?
- f) Ako sa má verifikovať výstup z hospitácie (autorizácia, schvaľovanie, archivácia)?
 - Autorizovať má iba **hospitovaný a hospitujúci**.
 - **K ďalšiemu schvaľovaniu nedochádza**.
 - **Musí sa archivovať** (originál a sken originálu).
 - **Autorizovaný prístup** bude mať: vedúci katedry, garant ŠP, prodekan pre vzdelávanie, prorektor pre vzdelávanie, dekan, rektor.
- g) Má sa porovnávať výsledok hospitácie s výsledkom predchádzajúcej hospitácie? Ak áno ako?
 - Porovnanie výsledku H s výsledkom predchádzajúcej H je užitočné pre zistenie trendov v dosahovaní kvality pedagogickej činnosti.
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: zneužitie výsledku hospitácie

4. Hospitovaný – vyučujúci:

- a) Aké kompetencie má VŠ učiteľ spĺňať, aby mohol byť prvýkrát hospitovaný?
 - **Prvýkrát** – po odučení prvého akademického roka
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Ak je hospitácia v prvom roku výučby – hospitovaný ešte nemá potrebné vedomosti ohľadom pedagogického procesu
 - *Príklady dobrej praxe*: **Absolvovanie „pedagogického minima“** v rozsahu aspoň 1 semester – pre začínajúcich učiteľov/doktorandov. Mentoring od skúsenejšieho kolegu (účasť v priebehu 1 ak. rok pod vedením skúsenejšieho učiteľa na prednáškach/cvičeniach)
- b) Ako môže požadované kompetencie hospitovaný získať?
 - Pedagogické minimum, odborné workshopy, kurzy v rámci nadobúdania/rozširovania pedagogických zručností
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Ak je to na povinnej báze – učiteľia odignorujú účasť na vzdelávaní
 - *Príklady dobrej praxe*: Dobrovoľné vzdelávanie
- c) Má sa vopred oznámiť hospitácia a komu (plánovaná verzus neplánovaná hospitácia)?
 - Ak je systém nastavený na priebežné konanie hospitácii – môže byť neplánovaná každá hospitácia.
 - **Plánovaná** – napr. pri **habilitačnom, inauguračnom postupe**
 - *Možné nebezpečenstvá/ohrozenia*: Ak sa nekonajú pravidelné hospitácie – tak neplánovaná vyvolá stres u hospitovaného
 - *Príklady dobrej praxe*: Nastaviť cyklus hospitácii, napr. za cca 2 roky jeden predmet – vždy u iného vyučujúceho – a tak sa za určité obdobie vystriedajú všetci. Plánovaná hospitácia by mala byť ako súčasť kontroly kvality vzdelávania.

- d) Ako a kedy majú byť odkomunikované výsledky hospitácie s hospitovaným?
- **Ihneď**
 - Hospitovaný by mal vedieť, čo je predmetom hospitácie, poznať **hospitačný formulár/záznam**.
 - V ojedinelých prípadoch zvážiť možnosť mediátora (tretej osoby).
- e) Ako postupovať v prípade nesúhlasu hospitovaného s výsledkom hospitácií?
- Navrhnuť nápravu – napr. dovzdelanie sa v rámci workshopu alebo v rámci celoživotného vzdelávania.
 - Pri opakovanom probléme (ak je aj iný zdroj informácií o probléme) – riešiť cez pracovno-právne vzťahy – najprv cez upozornenie.
- f) Má byť proces hospitácie rovnaký počas celého profesijného pôsobenia VŠ učiteľa?
- Iné požiadavky pri začínajúcich učiteľoch (napr. pedagogické schopnosti), iné pri starších učiteľoch (napr. odborné vedomosti, inovatívne metódy pri vzdelávaní)

Návrh pre RKR – z diskusie prodekanov

Účel/ciele hospitácií a zásady hospitácií:

- Nástroj na zlepšovanie kvality, spätná väzba pre zainteresované strany
- H z úrovne univerzity/fakulty - reakcia na podnet o kvalite, spätná väzba
- Venovať pozornosť/ zaviesť ako povinné H uchádzačov o HK (posudzovanie „zrelosti“) a IK
- Zásady a pravidlá definovať vnútorným predpisom – vrátane jednotného hospitačného záznamu (HZ)

Hospitujúci – vykonávajúci hospitáciu

- Viacčlenná komisia (úroveň univerzity, fakulty, katedry/ústavu)
- Členovia komisie by mali byť informovaní (napr. výsledok evaluácie, predchádzajúci HZ)
- Hospitujúci by nemal zasahovať do výučby a mal by absolvovať celú prednášku/cvičenie

Efektívnosť a verifikácia hospitácií

- Potrebné špecifikovať účel H: formálne/organizačné (napr. časové limity, zhoda s IL); didaktické/prezentačné (napr. vhodnosť/efektívnosť prezentačnej techniky, metód – podpora kritického myslenia, priestor na kontrolné otázky); odborné/obsahové (napr. aktuálnosť preberanej témy, najnovšie vedecké poznatky)
- HZ tvorí hospitujúci a verifikuje (podpisuje) ho hospitovaný aj hospitujúci (obsahuje napr. účeloch H (plánovaná, neplánovaná), odporúčania na zlepšenie. HZ sa musí archivovať, autorizovaný prístup a pod.

Hospitovaný – vyučujúci:

- Prvý krát – po odučení prvého akademického roka.
- H v priebehu prvých 5 rokoch.